

## یاران نرسیدند به دادِ سخنِ من ♦

نزهت هروی \*

دومین کنگره بین‌المللی بزرگداشت حضرت ابوالمعانی بیدل<sup>(ح)</sup> به‌همّت کانون ادبیات ایران به‌روزهای هشتم و نهم ماه قوس مطابق (۲۹-۳۰) نوامبر در تهران در حالی برگزار گردید که در ماه آگوست سال پار نیز به‌همّت همین کانون و رادیوی فرهنگ ایران، اولین مراسم عرس بیدل در تهران دایر گردیده بود. باید خاطر نشان ساخت که بیدل این شاعر بزرگ و نامدار بنابر عواملی تقریباً دو قرن در ایران ناشناخته مانده و هیچ‌گونه اقدامی جدی به‌خاطر معرفی وی و آثارش صورت نگرفته بود و بیدل دوستان و بیدل‌شناسان همه در حاشیه قرار داشتند. دانشمند گرانمایه مرتضی اخوان کاخی در سخنرانی‌اش در جریان کار کنگره در این مورد چنین گفت:

”بیدل دریای عظیم و عجیب است و تقریباً دو قرن است که از حافظه ادبی ایران

رفته است و حتی در کتاب‌های درسی هم اسمی از او نیست.“

خوشبختانه در این اواخر در این زمینه اقداماتی به‌عمل آمده و دانشمندان و ناشران ایرانی به‌خاطر معرفی شخصیت و آثار بیدل کارهای در خور تحسین انجام داده‌اند که به‌عنوان مشت نمونه خروار از چاپ کلیات بیدل به‌همّت بنگاه نشراتی «الهام» و به‌کوشش دانشمندان ارجمند اکبر بهداروند و پرویز عباسی داکانی، و تدویر عرس

---

♦ دومین کنگره بین‌المللی بزرگداشت «ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بیدل دهلوی» تهران (۲۹-۳۰) نوامبر ۲۰۰۶ م

مطابق به‌هشتم و نهم قوس سال ۱۳۸۵ هجری شمسی.

\* ادیب افغانستانی.

بین‌المللی بیدل در سال پار و کنگره بین‌المللی بزرگداشت ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بیدل دهلوی در هشتم و نهم ماه قوس سال ۱۳۸۵ هجری شمسی، می‌توان یاد کرد. کار کنگره بین‌المللی بیدل روز چهارشنبه با تلاوت آیاتی از کلام الله مجید و پخش سرود ملی جمهوری اسلامی ایران آغاز و پیام رئیس جمهور ایران توسط شاعر و پژوهشگر نامور استاد علی معلم دامغانی دبیر کنگره قرائت گردید.

سخنران بعدی مهندس اسفندیار رحیم مشایی معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان میراث فرهنگی ایران بود که در بخشی از سخنانش چنین گفت:

”بیدل دهلوی نماینده‌ای از یک جریان ناب حقیقت‌جو است، میرزای دهلوی را گرامی می‌داریم، نه از آن جهت که آمده، مانده، رفته و بهره‌ای برده است، بلکه از آن جهت که آمده، بهره داده و مانده، او نرفته است و همین‌که بعد از سده‌ها از بیدل یاد می‌کنیم، بهترین گواه است که او ماندگار است.“

در محفل افتتاحیه پان‌دیت محمد شفیع رئیس ایالتی جامو و کشمیر هند و دکتر محمد مهدی مظاهری معاون فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی نیز سخنرانی نمودند. محفل افتتاحیه با اجرای موسیقی و غزل‌خوانی توسط استاد غلامعلی پورعطایی خاتمه یافت. در ادامه دو روز کار کنگره دانشمندان و بیدل‌شناسان از کشورهای مختلف سخنرانی نمودند که به‌خاطر اختصار اسم و عنوان سخنرانی‌شان ذکر می‌گردد:

- ✓ دکتر بهرام گرامی از امریکا: «شکل‌شناسی شعر بیدل».
- ✓ دکتر محمد حکیم آذر از دانشگاه شهرکرد: «کارکرد اسطوره‌های ایرانی در شعر بیدل».
- ✓ دکتر اخلاق احمد انصاری از دانشگاه جواهرلعل نهر، هندوستان: «سهم اقبال در شناخت شعر بیدل».
- ✓ محمد کاظم کاظمی از افغانستان: «مواد کاربردی شعر بیدل».
- ✓ دکتر محمد رضا اکرمی از دانشگاه فسا: «نگاه استعاره‌ی بیدل».
- ✓ پروفیسور جوهره بیک نذری از دانشگاه ملی تاجیکستان: «بیدل در ماوراءالنهر».
- ✓ خانم دکتر پری کارینا از دانشگاه مسکو: «حیرت در شعر بیدل».
- ✓ دکتر ابراهیم خدایار از دانشگاه تهران: «تأثیر بیدل در شعر ازبکی».

✓ پروفیسور چندر شیکھر از ہندوستان: «غزل سرایی بیدل».

✓ دکتر محمود جعفری دھقی از دانشگاه تھران: «بیدل از بی نشان چہ جوید باز».

در ختم مقالات روز اوّل

کنسرت استاد شریف غزل از

نوازندگان چیرہ دست افغان

با همکاری گروہش استاد فرید

کلارنت نواز، استاد جاوید محمود،

فرزند استاد عارف محمود طبلہ نواز

و محمد حنیف رباب نواز کہ از کابل

آمدہ بودند، استاد غزل را ہمراہی

می نمودند. استاد شریف غزل در

قالب راگ های پھاری، بھروی، پیلو و

کلیان و... غزل هایی از بیدل را اجرا کرد:

بہ عجز کوش ز نشو و نما چہ می جوئی

بہ خاک ریشہ توست از هوا چہ می جوئی

\*

جمعی کہ پا بہ منزل و فرسنگ می زنند

در یاد دامن تو بہ دل چنگ می زنند

\*

کسی معنی بحر فہمیدہ باشد

کہ چون موج بر خویش پیچیدہ باشد

\*

چشمی کہ بر آن جلوہ نظر داشتہ باشد

یارب بہ چہ جرأت مژہ برداشتہ باشد

\*

نبری گمان کہ یعنی بہ خدا رسیدہ باشی

تو ز خود نرفته بیرون بہ کجا رسیدہ باشی

و همچنان بہ اثر تقاضای حاضرین در ہر کنسرتش در روز اوّل و دوم و همچنان در

اصفہان، مخمس معروف «عرش اگر باشم زمین آسمان بیدلم» را خواند کہ مورد استقبال

بی نظیر اشتراک کنندگان کنفرانس قرار گرفت.

اسفندیار رحیم مشایی معاون رئیس جمهور ایران: "بیدل دهلوی نماینده‌ای از یک جریان ناب حقیقت جو است، میرزای دهلوی را گرامی می‌داریم، نه از آن جهت که آمده، مانده، رفته و بهره‌ای برده است، بلکه از آن جهت که آمده، بهره داده و مانده، او نرفته است و همین‌که بعد از سده‌ها از بیدل یاد می‌کنیم، بهترین گواه است که او ماندگار است."

## در روز دوّم کنفرانس

- ♦ دکتر عبدالرضا مدرّس زاده از کاشان: «آفرینش‌های هنری در شعر عاشقانه بیدل».
- ♦ دکتر عبدالحلیم اخگر از دهلی‌نو، هند: «بیدل شاعر ترکیب‌های ناآشنا».
- ♦ استاد سمندر وفا محقّق و نویسنده زبان پشتو از افغانستان: «بیدل و فرقه‌های معرفتی هند».
- ♦ دکتر مرتضیٰ اخوان کاخی: «بیدل در ایران».
- ♦ دکتر باباجان رحیمی از تاجیکستان: «رساله خواب بیدل».
- ♦ خانم زیانگ نگوین از ویتنام: «اندیشه بودیزم و هندوییزم در شعر بیدل».
- ♦ سیّد رضا محمّدی از مشهد: «تأثیر شعر بیدل در شعر معاصر».
- ♦ دکتر مظفر علی کشمیری از دانشگاه اسلام‌آباد، پاکستان: «بیدل در پاکستان».
- ♦ استاد محمّد رفیع جنید از افغانستان: «بیدل ما وحدتی است».
- ♦ دکتر حسین خسروی از دانشگاه شهرکرد: «بیدل و رهی معیّری».
- ♦ سعید یوسف‌نیا از ایران: «یاران نرسیدند به داد سخن من».
- ♦ احمد عاطف از کشور مصر: «شعر فارسی در هند».
- ♦ پروفیسور نبی هادی از هندوستان: «زندگی و شعر بیدل».
- ♦ دکتر ابوالقاسم اسمعیل‌پور از دانشگاه تهران: «اسطوره‌شناسی شعر بیدل».
- ♦ دکتر عبدالغفور آرزو از افغانستان: «ابهام در شعر بیدل».
- ♦ پروفیسور تحسین فراغی از پاکستان: «بیدل و علامه اقبال».
- ♦ دکتر غلام حیدر یگانه از دانشگاه بلغارستان: «شعر، تأمل و وحدت».
- ♦ دکتر محمّدجان قادروف از بلغارستان: «فلسفه بیدل».
- ♦ عبدالعزیز مهجور، فرزند ارشد استاد عبدالحمید اسیر معروف به قندی آقا از افغانستان: «سیر تاریخی عرس بیدل».
- ♦ استاد سیّد عبدالجواد موسوی از ایران: «بیدل و شاعران سبک هندی».
- ♦ دکتر کاوس حسنی از دانشگاه شیراز: «بیدل و شعر معاصر».
- ♦ پروفیسور نیازمند صدیقی از دانشگاه کشمیر، سرینگر: «غزل‌سرای سبک هندی».

- ♦ دکتر نورعلی نورزاد از دانشگاه خجند، تاجیکستان: «محافل بیدل خوانی و زمینه‌های تحوّل مکتب طرح‌نگاری بر بیدل».
  - ♦ دکتر علی اصغر شعر دوست از ایران: «معرفی نسخه‌ای چاپ نشده از دیوان بیدل».
  - ♦ دکتر حسین فقیهی از دانشگاه الزهراء: «ایماژهای شعر بیدل».
  - ♦ دکتر اسدالله حبیب، دانشمند افغانی مقیم آلمان: «ترکیبات بیدل».
  - ♦ پروفسور خانم دکتر قمر غفار، از جامعه ملّیه اسلامیّه، هند: «بیدل شاعر زمانه‌ها».
  - ♦ استاد خسرو احتشامی از اصفهان: «بیدل و بهزاد».
  - ♦ استاد مرتضی امیری اسفندقه از ایران: «مضامین مشترک در شعر بیدل و صائب».
  - ♦ پروفسور افتخار عارف از اکادمی علوم پاکستان: «دکلمه شعر بیدل».
  - ♦ دکتر محسن علی از هندوستان: «بیدل و چهارعنصر».
  - ♦ حجت‌الاسلام سید حسن موحد بلخی از حوزه علمیه قم: «بیدل و ابن عربی».
  - ♦ دکتر یدالله جلالی بندری از دانشگاه یزد: «نامه‌های بیدل».
  - ♦ بصیر احمد حسین‌زاده از افغانستان: «بیدل و سرآهنگ».
  - ♦ دکتر فرهنگ جهان بخش از ایران: «بیدل شاعر عصر مدرن».
- و در ختم کار کنفرانس بر اثر تقاضای اشتراک‌کنندگان باز هم استاد شریف غزل با اجرای کنسرتی پرشور همه را نواختند. بعد از ختم کنسرت، اشتراک‌کنندگان به‌کاخ ریاست جمهوری ایران رفتند و با گرمی از جانب رئیس جمهور ایران استقبال گردیدند، روز بعد مهمانان از شهر تاریخی اصفهان بازدید به‌عمل آورده و دوّمین کنگره بین‌المللی بزرگداشت ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بیدل دهلوی نیز پایان یافت.